

NASIONALE SENIOR CERTIFIKAAT-EKSAMEN
NOVEMBER 2020

GESKIEDENIS: VRAESTEL II

**BRONMATERIAALBOEKIE
VIR AFDELING B EN AFDELING C**

BRON A

Hier is 'n uittreksel uit 'n artikel wat in Maart 2011 in die Internasionale Joernaal van Sosiologie en Antropologie, Universiteit van Dar es Salaam, Tanzanië, gepubliseer is.

... Nyerere het gehelp om godsdienstige artikels in die grondwet van die regering van Tanzanië te formuleer*. Hierdie artikels, wat steeds gebruik word, fokus hoofsaaklik op die reg op vryheid van godsdiens (Malambu, 1999) ... Om Nyerere se nalatenskap te karakteriseer, is nie maklik nie, en ook nie eenvoudig nie ... In die beoordeling van Nyerere se politieke nalatenskap skryf Mazrui (2005), "Nyerere se beleid van ujamaa was 'n geval van heldhaftige mislukking. Dit was heldhaftig omdat Tanzanië een van die min Afrikalande was wat probeer het om 'n eie pad na ontwikkeling te vind in plaas van die ideologieë van die Weste te leen. Maar dit was 'n mislukking omdat die ekonomiese eksperiment nie die sukses van ontwikkeling gebring het nie. Daarenteen is Nyerere se beleid ten opsigte van nasiebou 'n geval van onbesonge heldhaftigheid. Met wyse en sterk leierskap, en met 'n briljante beleid van kulturele integrasie*, het hy een van die armste lande ter wêreld geneem en dit 'n trotse leier in Afrika-aangeleenthede gemaak en 'n aktiewe lid van die wêreldgemeenskap ...

[Aangepas van: *Julius Nyerere's influence and legacy: From a proponent of familyhood to a candidate for sainthood*, S. Mesaki and M. Malipula pp. 93–100. Uit *International Journal of Sociology and Anthropology* Vol. 3(3), Maart 2011. Beskikbaar by: <<https://core.ac.uk/download/pdf/55889443.pdf>> [Verkry op 9 Januarie 2020]

*formuleer – skep

*integrasie – die proses om mense van verskillende groepe te meng

BRON B

Hier is 'n uittreksel uit 'n artikel wat opvoeding in Tanzanië tydens Nyerere se presidentskap bespreek. Dit is deur Yusuf Kassam, medeprofessor van volwasse opvoeding by die Universiteit van Dar es Salaam geskryf. Die teks se titel was: JULIUS KAMBARAGE NYERERE.

... daar moet op gewys word dat die Verenigde Republiek van Tanzanië se pogings om 'n sosialistiese en selfversorgende samelewing deur politieke, ekonomiese, sosiale en opvoedkundige optrede te bou, grootliks misluk het ... die Verenigde Republiek van Tanzanië se opvoedkundige eksperiment, geïnspireer en gedryf deur Nyerere se opvoedingsfilosofie, het 'n mengsel van suksesse en mislukkings opgelewer ... Baie van die probleme wat Nyerere aangespreek het in 'n poging om die onderwysstelsel en onderwysbeleid te transformeer, leef steeds voort. Selfs tydens die hoogtepunt van sosialistiese opbou, het Nyerere self die volgende erken: "Ek raak toenemend daarvan oortuig dat ons in Tanzanië nog nie die regte onderwysbeleid gevind het nie, of nog nie daarin geslaag het om dit te implementeer nie, of een of ander kombinasie van hierdie twee alternatiewe." ...

... 'n Paar belangrike prestasies in die Verenigde Republiek van Tanzanië se opvoedkundige poging* kan egter nie ontken word nie ... "In 'n kort tydperk het 'n baie arm land institusionele* veranderings ingestel wat byna al sy burgers bereik. Primêre onderwys is in wese universeel. Aanvanklike onderrig gebruik 'n taal en maak gebruik van ervarings en materiale wat alombekend is ... Tanzanië se volwasse geletterdheid is nou een van die hoogstes in Afrika (ongeveer 85%) ... Die Tanzaniërs toon* 'n trots op hul taal en hul land wat spruit* ... uit 'n gevoel van vervulling en selfvertroue ...

[Aangepas van: JULIUS KAMBARAGE NYERERE (1922 -), Yusuf Kassam, pp 247–259 Uit *Prospects: the quarterly review of comparative education*. 1994, (Parys, UNESCO: Internasionale Buro van Opvoeding), vol. XXIV, no. 1/2, Beskikbaar by: <<http://www.ibe.unesco.org/sites/default/files/nyerere.pdf>> Verkry: 9 Januarie 2020]

*poging – probeerslag om 'n doel te bereik

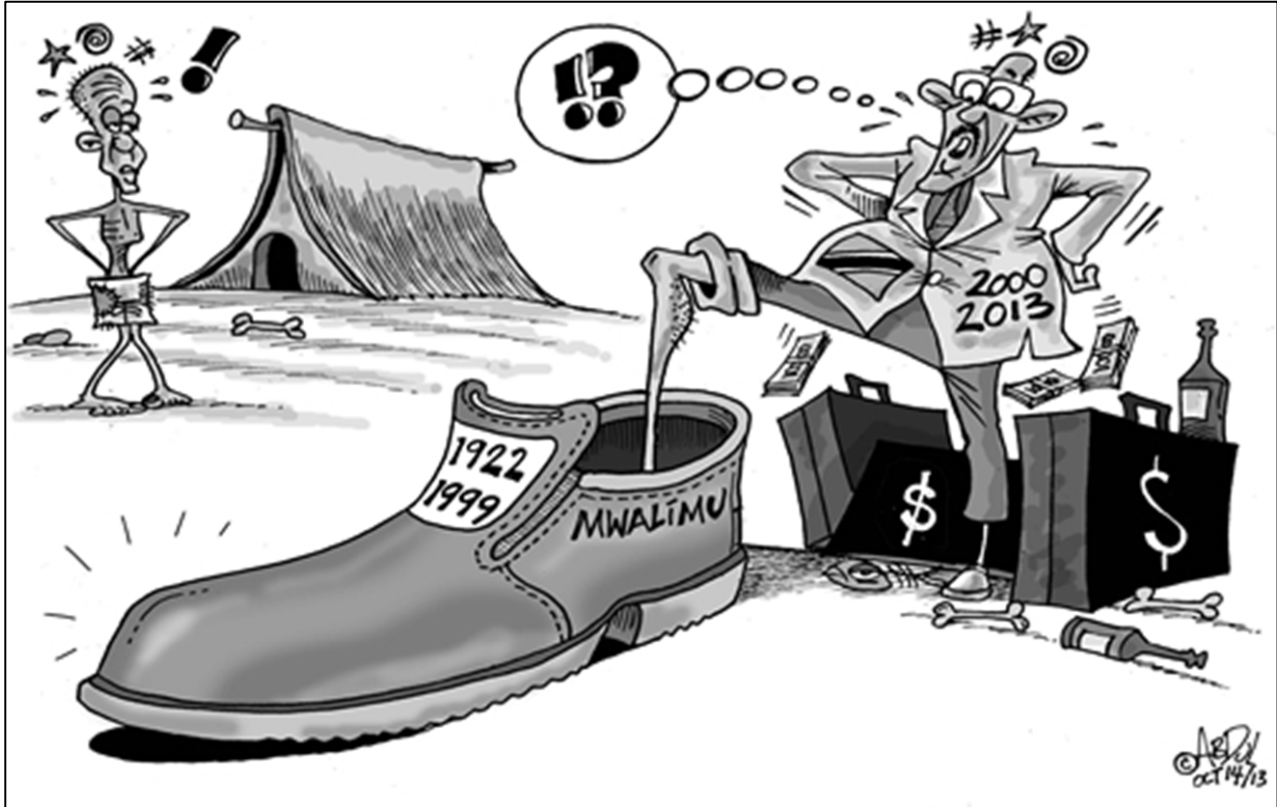
*institusionele – hou verband met die regering se idees en praktyke

*toon – dui aan, wys

*spruit – voortvloei, ontstaan

BRON C

Hierdie spotprent is in Oktober 2013 in 'n koerant genaamd Nipashe in Tanzanië gepubliseer. Dit lewer kommentaar op die toestand van Tanzanië 14 jaar na die dood van Julius Nyerere. Die opskrif van die spotprent was: **NYERERE-DAG, GROOT SKOENE EN VIERING.**

[Beskikbaar by: <<https://mtega.com/2013/10/nyerere-day-big-boots-and-celebrations/>> Verkry op 9 Januarie 2020]

*"MWALIMU" op die "stewel" verwys na Julius Nyerere en beteken "onderwyser".

BRON D

Hier is 'n uittreksel aangepas uit Martin Meredith se boek: *The State of Africa*, waarin hy die gevolge van ujamaa en ander beleide bespreek wat deur Julius Nyerere uitgevaardig is.

... Ondanks amptelike aanmoediging het die ujamaa-velddog egter stadig gevorder. Aan die einde van 1968 het slegs 180 nedersettings as ujamaa-nedersettings gekwalifiseer ... Die meeste kleinboere wat op die rand van armoede geleef het, was huiwerig* om hul veiligheid in die lot van gemeenskaplike plase te belê ... Ongeduldig met die vordering het Nyerere die verpligte hervestiging van die hele oorblywende landelike bevolking binne drie jaar aangekondig ... Nyerere het aangevoer* dat die verskuiwing van setlaars oorweldigend vrywillig was ... Tog was daar talle berigte van dwang* en brutaliteit. 'n Universiteitsnavorsers van Mara het gesê: "Die amptenare het besluit dat mense onmiddellik moes verskuif en daarom is die polisie, weermag, nasionale diens en militante gemobiliseer om die mense te verskuif. Mense is mishandel, geteister, gestraf ... en diegene wat dit bevraagteken het, het gehoor: "Dit is 'n bevel van Nyerere". 'n Navorsers van Iringa het geskryf: "Om te verseker dat mense in die nuwe nedersettings aanbly, is voormalige huise gewoonlik onbewoonbaar gemaak deur deure en vensters uit te ruk en gate in die moddermure te skop ... " **(Paragraaf 1)**

Ander aspekte van Nyerere se sosialistiese strategie was ook nie suksesvol nie. Sy program vir staatsbeheer het 'n menigte staatsondernemings tot stand gebring* wat ondoeltreffend was, onbevoeg bestuur is, te veel personeel en verstrik* in skuld. Teen 1979 is ongeveer driehonderd semi-staatsinstellingsorganisasies* gestig ... beheer deur bestuurders wat meer soos burokrate as sakemanne opgetree het ... **(Paragraaf 2)**

Aan die einde van die 1970's was Tanzanië waarlik in die knyp*. Produksie het in 1980 tot minder as een derde van die kapasiteit verminder. Die landbou het tussen 1979 en 1982 met 10% gedaal. Die nasionale produksie tussen 1977 en 1982 het met ongeveer een derde gedaal ... Die gemiddelde lewenstandaard tussen 1975 en 1983 het met bykans 50 persent gedaal ... Ondanks die probleme wat Tanzanië ondervind het, het Nyerere egter vasgeklou aan sy sosialistiese strategie en alle bewerings dat die strategie self verkeerd kon wees, verwerp ... **(Paragraaf 3)**

[Aangepas van: Martin Meredith: *The State of Africa*, 2005, Johannesburg, Jonathan Ball Uitgewers (pp 254–258)]

*huiwerig – onwillig, het getwyfel

*aangevoer – stel 'n feit of oortuiging kragtig en vol selfvertroue

*dwang – iemand deur dreigemente of geweld oorreed

*tot stand gebring – laat ontstaan

*verstrik – vasgevang

*semi-staatsinstellingsorganisasies – 'n organisasie wat besit of beheer word deur die regering

*in die knyp – in 'n baie slegte of moeilike situasie

BRON E**Hier is 'n uittreksel uit 'n artikel oor Julius Nyerere wat in 1990 in 'n Amerikaanse koerant verskyn het, wat sy impak op Tanzanië bespreek.**

... Aanvanklik het baie Westerse hulpskenkers, veral in Skandinawië, entoesiastiese steun aan hierdie sosialistiese eksperiment verleen, en in 20 jaar 'n geraamde bedrag van \$10 miljard in Tanzanië gestort. Maar vandag, terwyl mnr. Nyerere die verhoog verlaat, is die land se grootliks landbou-ekonomie aan skerwe, met sy 26 miljoen mense wat moeisaam* 'n inkomste per capita* van effens meer as \$200 per jaar verdien, een van die laagste in die wêreld ...

Ten spyte van die ekonomiese agteruitgang, kan Tanzanië aanspraak maak op prestasies, die werk van sy saggearde en charismatiese voormalige leier. ... Die land geniet een van die hoogste geletterdheid- en laerskoolinskrywingsyfers op die vasteland. Dit het die burgeroorloë en stamkonflik wat baie ander lande teister, vrygespring. "Tanzaniërs het 'n beter begrip van nasionale identiteit as baie ander Afrikane," het mnr. Nyerere gesê. ...

Alhoewel die voormalige President sommige foute erken, argumenteer hy dat sy onvermoë om 'n relatief opgevoede populasie* en 'n stabiele samelewing in tasbare* ekonomiese vooruitgang om te sit, hoofsaaklik 'n onsimpatieke nywerheidswêreld se skuld is ... Wat Tanzanië die knou toegedien het, was "die vyandige internasionale omgewing" van die 1970's en 80's, insluitende stygende oliepryse wat "60 persent van buitelandse valutaverdienste geabsorbeer het" en dalende inkomste uit die verkoop van sisal, hennep en koffie, almal groot Tanzaniese uitvoere ...

[Aangepas uit: *NEW YORK TIMES: Nyerere and Tanzania: No Regrets at Socialism*, Paul Lewis 24 Oktober 1990. Beskikbaar by: <<https://www.nytimes.com/1990/10/24/world/nyerere-and-Tanzanië-no-regrets-at-socialism.html>> Verkry 8 Januarie 2020]

*moeisaam – iets met groot moeite doen

*per capita – die gemiddelde per persoon

*populasie – bevolking, inwoners van 'n land

*tasbare – iets werkliks, wat gemeet kan word

BRON F

Hier is 'n uittreksel uit 'n onderhoud in 2019 (deur Paul Samasumo, vir The Vatican News, 'n aanlyn nuusportaal vir die Vatikaan), met Professor Vader Juvenalis Baitu, 'n vriend van Nyerere in die Katolieke priesterskap. Hy is die voormalige Adjunk Visekanselier van die Katolieke Universiteit van Oos-Afrika (CUEA) en het Julius Nyerere persoonlik geken en sy werk en lewe bestudeer.

... Een van Nyerere se prestasies was die onderbeklemtoning van etnisiteit in Tanzanië. In Tanzanië is KiSwahili 'n nasionale taal. Nyerere het dit gebruik om die mense van Tanzanië te verenig. ...

Soos jy dalk weet, het Tanzanië 120 stamme – groot stamme, die substamme uitgesluit. Om dus 'n land van daardie aard te lei ... (Nyerere) het 'n medium nodig gehad waardeur hy sy idees kon kommunikeer oor wat Tanganjika (soos dit tydens onafhanklikheid bekend was) moes word. Die taal was dus (vir Nyerere) baie belangrik, en hy het daarin geslaag. KiSwahili het ons (Tanzaniërs) verenig, en dit het ons as volk bymekaargebring ...

... Julius Nyerere het probeer om mense deur sy filosofie van Ujamaa bymekaar te bring ... Ujamaa is egter gekritiseer en word nog steeds ... Uiteindelik het dit die mense van Tanzanië verarm*. Wat sou jou kommentaar wees?

... Ujamaa het gehandel oor die manier waarop ons Afrikane ons tradisioneel georganiseer het. Mwalimu* het gepoog om mense deur die KiSwahili-taal bymekaar te bring. Hy wou ook hê dat mense in effens groter gemeenskappe of nedersettings moes saamkom om toegang tot dienste, soos skoon water, vanaf 'n sentrale punt te verkry. Maar ja, daar is foute begaan, en die model (Ujamaa) het uitdagings gehad. Daar is kritiek, maar uiteindelik besef hulle nie wat daaruit (uit Ujamaa) voortgespruit het nie: Elektrifisering van gemeenskappe, skole op sentrale plekke, die groei van klein dorpie en die paaienetwerke (wat ons nou het). Destyds het die byeenbring van mense gelyk asof dit afgedwing word, en mense dink Ujamaa het misluk. Eintlik sien ons nou (agterna beskou) die punt (van wat Nyerere probeer bereik het) ...

[Aangepas van: Vatican News: *The Legacy of Mwalimu Julius Kambarage Nyerere*, P. Samasumo, Vatikaanstad. Beskikbaar by: <<https://www.vaticannews.va/en/africa/news/2019-11/the-legacy-of-mwalimu-julius-kambarage-nyerere.html>> Verkry op 10 Januarie 2020]

*verarm – arm gemaak

*Mwalimu – onderwyser (Julius Nyerere)

BRON G

Hier is 'n uittreksel uit 'n artikel wat in 1999 in The Guardian koerant verskyn het, wat die impak bestudeer het wat Julius Nyerere buite Tanzanië gehad het. Die artikel het die volgende opskrif gehad: Julius Nyerere: 'n Reus van die Afrika-onafhanklikheidsstryd, wat sy wêreldwye morele gesag behou het selfs nadat sy visie van landelike sosialisme gefaal het.

... hy het by ander Afrika-leiers aangesluit om die rassistiese beleide van Suid-Afrika te veroordeel* en te verklaar dat as die apartheidsregime in die Statebond sou bly, Tanzanië nooit sou aansluit nie. Suid-Afrika het daarna sy lidmaatskap onttrek. Vir Nyerere was dié skuif die begin van 'n effektiewe verbintenis tot bevrydingsbewegings in Afrika: hy het later gasheer gespeel vir die African National Congress (ANC) en die Pan-African Congress (PAC) van Suid-Afrika, vir Samora Machel se Frelimo – wat teen die Portugese in Mosambiek geveg het – en vir Robert Mugabe se jong Zanla-magte, wat gekant was teen koloniale bewind in die destydse Suid-Rhodesië ... **(Paragraaf 1)**

Die ongewoon-beginselvaste manier waarop Nyerere na internasionale politiek gekyk het, was weer eens duidelik in sy onwrikbare standpunt teenoor die wrede regime van Idi Amin in die laat 1970's in Uganda ... dit is aan Tanzanië oorgelaat om militêr in te gryp en Amin te ontwig. 'n Vlugtige inval in Tanzanië deur Amin aan die einde van 1978 het 'n vinnige reaksie van Nyerere teweeg gebring: Tanzaniese troepe, tesame met Ugandese ballinge, is gemobiliseer om die indringers terug te dryf ... **(Paragraaf 2)**

... Die veldtog was egter duur, en hoewel hul leier sulke bronne, tyd en energie aan buitelandse sake gewy het, het sy kritici in Tanzanië aangevoer dat hy huishoudelike probleme oor die hoof gesien het en nie dieselfde nakoming van menseregteskendings toegepas het nie. Hy het selde gehuiwer om 'n Voorkomende Aanhoudingswet toe te pas, wat hom toegelaat het om sy teenstanders feitlik na willekeur toe te sluit ... **(Paragraaf 3)**

[Aangepas van: *The Guardian* koerant, Julian Marshall. 15 Oktober 1999. Beskikbaar by: [AANLYN]
<<https://www.theguardian.com/news/1999/oct/15/guardianobituaries>> Verkry op 10 Januarie 2020]

*veroordeel – verklaar in die openbaar dat iets verkeerd is

BRON H

Hier is 'n uittreksel uit die boek: *The Legacy of Nyerere*, Redakteurs Chambi Chachage en Annar Cassam. Dit verwys na Nyerere se beperking van menseregte.

... Dit was onder Mwalimu* dat die nasionaliste* wat vir die onafhanklikheid van Tanganjika in Londen en Dar es Salaam onderhandel het, die insluiting van 'n handves van regte in die onafhanklikheidsgrondwet van 1961 verwerp het ... Afgesien van die verwerping van 'n handves van regte wat die meeste van die fundamentele regte en vryhede van die individu gewaarborg het, is ook daarop gewys dat Mwalimu die uitbreiding en gebruik van sommige onderdrukkende* koloniale wette en die instelling van nuwe wette wat die vryhede en die regte van individue ondersteun het, toegelaat het ...

... Daar is ook daarop gewys dat Mwalimu en sy regerende party, behalwe vir wetgewing, eenparty-bewind verklaar het en sodoende die regte van die mense ingekort* het om te organiseer en politieke partye van hul eie keuse te organiseer en te vorm en daarby aan te sluit. Dit is nie net politieke partye wat ingekort is nie, maar ook organisasies uit die burgerlike samelewing, wat ook rondom die party georganiseer is, tesame met massa-organisasies onder die party ...

[Aangepas van: *The Legacy of Nyerere*, C. Chachage en A. Cassam [eboek] 2010, Uganda, Pambazuka Press. Beskikbaar by: < <https://www.sageskiedenis.org.za/archive/africas-liberation-legacy-nyerere-edited-chambi-chachage-annar-cassam>.> Verkry 11 Januarie 2020]

*Mwalimu – Julius Nyerere

*nasionaliste – mense wat sterk met hul eie nasie identifiseer

*onderdrukkende – wrede, onregverdige behandeling

*ingekort – beperk, aan bande gelê